

111427

دانشگاه تربیت معلم

۸۷۸۱۵۸۸۴۹
۸۸ / ۲۴

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

گروه حقوق و علوم سیاسی

پایان نامه

جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد

رشته حقوق خصوصی

عنوان

مسئولیت مدنی خسارتهای ناشی از حوادث اتمی

استاد راهنما

آقای دکتر اسکینی

استاد مشاور

آقای دکتر خوئینی

گروه اطلاعات و ارتباطات
تسلیت مبارک

۱۳۸۸ / ۲ / ۱۴

دانشجو

علی اسلامی فارسانی

زمستان - ۱۳۸۷

۱۱۱۲۴۶

تقدیم به سردار رشید اسلام :

شهید حاج محمد ابراهیم همت

و با تقدیم احترام به پدر و مادر عزیز و مهربانم که همواره در طول زندگی در کنارم بوده اند و موجبات دلگرمی و آسایش را برایم فراهم نموده اند .

با تشکر از آقای دکتر اسکینی راهنمای عزیزم که در طول این مدت همواره باعث دلگرمی و

تشویق بنده بوده اند و نیز با سپاس فراوان از جناب آقای دکتر خوئینی که با مشاوره‌های دلسوزانه

موجبات تسلی خاطر بنده را فراهم نموده اند و با قدر دانی از زحمات مدیر محترم گروه حقوق

و علوم سیاسی ، حضرت آیت الله سید محمد موسوی بجنوردی که بنده را مورد لطف و عنایت بی

شائبه خود قرار داده اند و همچنین از سایر اساتید و دوستان که در اجرای هر چه بهتر این پایان نامه

با بنده همکاری داشته اند تقدیر و تشکر می نمایم .

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه.....	۱
فصل اول: منابع مسئولیت مدنی اتمی.....	۷
گفتار اول: کنوانسیونهای بین المللی.....	۷
الف- کنوانسیونهای پاریس وبروکسل.....	۹
ب- کنوانسیون وین.....	۱۳
ج- پروتکل مشترک مربوط به اعمال کنوانسیونهای پاریس و وین.....	۱۹
د- کنوانسیون جبران تکمیلی خسارت اتمی ۱۹۹۷.....	۲۵
ه- کنوانسیون مسئولیت مدنی در زمینه حمل و نقل دریای مواد اتمی ۱۹۷۱.....	۲۷
و- کنوانسیون مسئولیت بهره برداران کشتی های اتمی ۱۹۶۲.....	۲۹
گفتار دوم: مقررات داخلی کشورها.....	۳۱
الف- ایالات متحده آمریکا.....	۳۱
ب- انگلستان.....	۳۲
ج- ژاپن.....	۳۳
د- روسیه.....	۳۳
ه- چین.....	۳۴
و- اوکراین.....	۳۵
ز- اتریش.....	۳۶
ص- کره.....	۳۷

ع- لهستان	۳۸
ف- سایر کشورها	۳۹
فصل دوم: ماهیت مسئولیت مدنی اتمی	۴۰
گفتار اول: مبانی مسئولیت در فقه	۴۰
الف- قاعده لاضرر	۴۱
ب- قاعده اتلاف	۴۱
ج- قاعده تسبیب	۴۳
گفتار دوم: مبانی مسئولیت در حقوق	۴۴
الف- نظریه تقصیر	۴۴
ب- نظریه ایجاد خطر(مسئولیت بدون تقصیر)	۵۳
ج- نظریه تضمین حق	۶۳
گفتار سوم: مبنای مسئولیت مدنی اتمی در کنوانسیونهای بین المللی و حقوق کشورهای خارجی وایران	۶۷
فصل سوم: ارکان مسئولیت مدنی اتمی	۷۵
گفتار اول: وقوع حادثه اتمی	۷۵
الف- تعریف حادثه اتمی	۷۵
ب- حوادث موجد مسئولیت مدنی اتمی	۸۰
ج- اثبات وقوع حادثه اتمی	۸۲
گفتار دوم: ورود خسارت اتمی	۸۳
الف- مفهوم ضرر اتمی و اقسام آن	۸۳

الف - ۱ - خسارات مادی	۸۴
الف - ۲ - خسارات معنوی	۹۴
الف - ۳ - خسارات جسمانی	۹۵
ب - شرایط ضرر اتمی قابل مطالبه	۹۷
گفتار سوم : وجود رابطه سببیت میان حادثه اتمی و خسارت وارده	۱۰۰
الف - نظریه برابری اسباب و شرایط	۱۰۱
ب - نظریه سبب نزدیک و بیواسطه	۱۰۴
ج - نظریه سبب مقدم در تاثیر	۱۰۶
د - نظریه سبب متعارف و اصلی	۱۰۸
گفتار چهارم : شخص مسئول	۱۱۴
فصل چهارم : آثار مسئولیت مدنی اتمی	۱۲۷
گفتار اول : جبران خسارت از ناحیه بهره بردار	۱۲۷
الف - مبلغ قابل مطالبه	۱۲۷
ب - دادگاه صالح	۱۳۴
ج - مرور زمان طرح دعوی جبران خسارت	۱۳۷
گفتار دوم : دخالت دولت در جبران خسارت زیان دیدگان	۱۳۹
نتیجه گیری	۱۴۲
پیشنهاد	۱۴۵
کتابنامه	۱۴۷
چکیده انگلیسی	۱۵۲

چکیده:

زندگی بشر در عصر دانش و پیشرفت تکنولوژی نیاز به تدوین و تنظیم مجموعه اصول و ظوابطی دارد که با ویژگی ها و خصیصه های مربوط به این برهه زمانی هماهنگ باشد. دولت ها و جوامع امروزی در جهت رعایت کامل حقوق افراد و احترام به حق آزادی و برابری بشر گام بر می دارند و در این راستا امکانات کافی را که بتواند این مهم را تامین نماید، تدارک می بینند. بشر خلاق و مبتکر امروزی دست به اکتشافات و اختراعات نوینی زده که تدوین قوانین و مقررات لازم و کافی مربوط به آن را ضروری می سازد تا آسایش و آرامش خاطر افراد تامین گردد. یکی از این اکتشافات جدید، استفاده از انرژی اتمی و مسائل پیچیده مربوط به آن می باشد. با توجه به این که خساراتی که از این فعالیت ها به بشر وارد می گردد، بسی هنگفت و قابل اغماض بوده و افراد بشر از این طریق آسیب می بینند، مع الوصف، انصاف و عدالت اقتضای آن را دارد که افراد زیان دیده در این رهگذر به سهولت بتوانند حقوق پایمال شده خود را بیابند که لازمه آن تدوین و وضع قوانین است که زیان دیدگان را با مشکلات خاص اثبات دعوی در فرایند پر پیچ و خم دادرسی مواجه نماید، که در این راستا این مقاله به مبانی و ارکان و آثار مسئولیت مدنی انرژی اتمی پرداخته است.

واژگان اختصاصی: انرژی اتمی، مسئولیت مدنی، ارکان مسئولیت، مبانی مسئولیت مدنی انرژی اتمی.

مقدمه

اساساً بین علوم انسانی و شاخه‌های دیگر علوم مثل ریاضی، علوم طبیعی روابط عمیقی وجود دارد و حقوق نیز یکی از شاخه‌های علوم انسانی است. وظیفه علم حقوق تنظیم روابط اجتماعی است زمانی که در یک شاخه علم مثل علوم طبیعی پیشرفتی حاصل می‌شود ناخودآگاه روابط جدیدتری بین انسانها به وجود می‌آید وظیفه علم حقوق این است که این روابط جدیدتر را با توجه به مقتضیات زمان و مکان تنظیم نماید یکی از پیشرفت‌هایی که به دلیل نیاز روزافزون بشر به انرژی به دست بشر خلاق به وجود آمده پیشرفت تکنولوژی هسته‌ای و تأسیس نیروگاه‌های هسته‌ای بوده است از یک سو بشر طماع برای کشورگشایی و کسب قدرت به ساخت سلاح‌های اتمی مبادرت ورزید بدین وسیله جان میلیون‌ها انسان را به مخاطره انداخت از سوی دیگر در استفاده صلح‌آمیز از صنعت اتمی نیز خطرات بسیار زیادی وجود دارد که حادثه اتمی در نیروگاه چرنوبیل در کشور شوروی سابق خود مؤید این مطلب است. از سوی بشر بین این دو محذور افتاد که آیا با توجه به خطرات این انرژی باید از آن بکلی دست کشید یا اینکه خطرات آن را به جان خرید و به پیشرفت آن همت گذارد. جوامع انسانی راه حل دوم را انتخاب نمودند و با تصویب قوانین و مقررات بین‌المللی به تنظیم استفاده از انرژی اتمی، تحدید و منع گسترش سلاح‌های اتمی همت ورزیدند.

همانطور که ذکر شد صنعت اتمی دارای ابعاد گوناگونی است، چه از لحاظ روابط بین‌دولتها برای استفاده صلح‌آمیز از آن و چه در خصوص منع گسترش سلاح‌های

اتمی . اما از آنجا که عنوان پایان نامه بررسی خسارت‌های اتمی است ما تنها تمرکز خود را بر این موضوع گذاشته و از موافقتنامه‌ها و روابط بین دولتها تا جائی که به بحث مربوط می‌شود سخن به میان می‌آوریم. از سوی دیگر تنها به بررسی خسارت‌های اتمی در نتیجه استفاده صلح‌آمیز اتمی می‌پردازیم و خسارت‌های ناشی از استفاده از سلاح‌های اتمی را به مبحث دیگری که حقوق بین‌الملل عمومی است واگذار می‌نمایم.

آنچه که نگارنده این مطالب را به انتخاب این موضوع واداشت را می‌توان به این صورت بیان کرد ۱- صنعت اتمی امروزه پیشرفت وسیعی در حوزه صنعت انرژی و در حوزه علوم دیگر مثل پزشکی، کشاورزی، زیست‌شناسی، داروسازی و عکسبرداری و رادیولوژی و ... نموده است و این خود بیانگر این است که ما باید بیشتر به این موضوع پرداخته و جوانب آن را بررسی نمائیم از سوی دیگر با توجه به این که گسترش صنعت اتمی در کشور ما، تازگی دارد حقوقدانان باید بیشتر به آن بپردازند هر چند که پایان‌نامه حاضر تنها به صورت کلی به این موضوع می‌پردازد اما ناگفته پیداست که با توجه به تنوع استفاده از انرژی اتمی نیاز به بررسی تخصصی‌تر و جزئی‌تر این موضوع است ۲- نوع خسارت‌هایی که در نتیجه حوادث اتمی به وجود می‌آیند چه از لحاظ محدوده زمانی و چه از لحاظ محدوده مکانی با خسارت‌های دیگر تفاوت دارد. در خسارت‌های ناشی از حوادث دیگر مثل آتش‌سوزی، سیل و زلزله تنها محدوده‌ای کوچک (حداکثر یک شهر) آسیب می‌بیند ولی در خسارت‌های ناشی از حوادث اتمی مردم شهرها و کشورها متحمل خسارت

می‌شوند در خسارت‌های ناشی از حوادث دیگر زمین‌ها و باغ‌های آسیب دیده، بعد از مدتی آباد می‌شوند ولی در خسارت ناشی از حوادث اتمی ممکن است زمین‌های کشاورزی و مناطق مسکونی دیگر نه برای نیاز کشاورزی و نه برای سکونت قابل استفاده باشند. این نوع خسارت از لحاظ محدوده زمانی نیز با خسارت‌های دیگر تفاوت دارد چه این که در خسارت‌های ناشی از حوادث دیگر خسارت در یک فرجه زمانی خاص بروز یافته و به تناسب اثرات آن پیدا شده و پایان پذیرفته باشد اما اثرات ناشی از حادثه اتمی، بعداً خود منشأ و سبب ورود خسارت می‌شوند، چرا که با اثر بر روی هر فرد و سلول‌های بنیادین وی سبب می‌شوند نسل‌های بعدی دچار نقصان (چه از لحاظ اعضا یا حواس) گردند در حقیقت اثرات ناشی از حوادث اتمی مانند سومی در محیط باقی می‌مانند و هر لحظه باعث ورود خسارت می‌شوند.

آنچه که تحقیق حاضر به دنبال پاسخگویی به آن است را باید چنین بیان کرد که:

۱- آیا با توجه به خصوصیات برشمرده برای صنعت اتمی، مقررات سنتی و نظریات مسئولیت مدنی می‌تواند جوابگوی مناسبی برای نیازهای به وجود آمده در نتیجه پیدایش این خسارت‌ها باشد، به عبارت دیگر آیا با نظریات تقصیر یا مثلاً خطر می‌توان امیدوار بود که زیان‌دیده به حقوق کامل خود برسد از سوی دیگر در مقررات و کنوانسیون‌های بین‌الملل چه مبنا و ماهیتی برای مسئولیت مدنی این حوادث برشمرده شده است از جهت دیگر آیا کشور ایران به این کنوانسیون‌ها و مقررات بین‌المللی ملحق شده است؟ و اگر ملحق نشده است چه ماهیت و مبنای در این خصوص کاربرد دارد و آیا دکترین و رویه قضایی ما می‌تواند این کمبود را جبران

کند یا خیر؟ ۲- در نتیجه حوادث اتمی خسارت‌های گوناگونی به وجود می‌آیند آیا تمامی این خسارت‌ها قابل جبران هستند به عبارت دیگر آیا در مقررات و کنوانسیون‌های بین‌المللی اصلی به نام اصل جبران کلیه خسارت‌ها به رسمیت شناخته شده است یا خیر؟ ۳- چه در صورت جبران کلیه خسارت و چه جبران برخی از خسارت‌ها آیا هزینه‌ای که پرداخت می‌شود سقف معینی دارد یا این که کلیه خسارت‌ها جبران خواهد شد. ۴- شخص مسئول چه کسی است و در کنوانسیون‌ها چه شخصی را به عنوان مسئول خسارت‌های اتمی درج نموده‌اند ۵- در حقوق مسئولیت مدنی ایران آمده است که اگر خسارتی از ناحیه اعمال حاکمیت دولت به وجود آید دولت تکلیفی به جبران این خسارت ندارد اما اگر خسارت از ناحیه اعمال تصدی دولت به وجود آید دولت مسئول این حوادث است حال با توجه به این که در کشور ایران دولت به صنعت اتمی می‌پردازد آیا پرداختن به صنعت اتمی از اعمال حاکمیت است که در نتیجه دولت در به وجود آمدن خسارت از ناحیه این انرژی مسئول نباشد یا این که پرداختن به این صنعت از اعمال تصدی است و این که معیار تشخیص اعمال حاکمیت از اعمال تصدی چیست؟ ۶- ارکان مسئولیت اتمی چیست و هر کدام از این ارکان با توجه به خصوصیات اتمی چه خصوصیتی پیدا می‌کنند؟ و دیگر این که ارکان هر مسئولیت با توجه به مبنائی که ما برای آن نوع مسئولیت انتخاب می‌نمائیم متفاوت هستند ۷- ممکن است حادثه اتمی با محل خسارت کیلومترها فاصله داشته باشد حال بحث بر سر این مطلب است که دادگاه صالح برای رسیدگی به این دعوی کدام دادگاه است آیا دادگاه محل وقوع خسارت صالح به رسیدگی است یا دادگاه

محل وقوع حادثه اتمی یادادگاه واقع در پایتخت کشور محل وقوع حادثه اتمی یا پایتخت محل وقوع خسارت و این که هر کدام از کنوانسیونهای اتمی چگونه این مشکل را حل نموده‌اند، و آیا راه‌حل واحدی دارند یا این که هر کدام راه‌حل بخصوصی را ارایه نموده‌اند. ۸- نکته دیگر در خصوص مرور زمان این خسارات است دیدیم که از لحاظ محدوده زمانی خسارت‌های اتمی محدود به زمان خاصی نیستند و از سوی دیگر زیان دیده جهت زیان وارد بر خود باید زمان لازم را در اختیار داشته باشد که بتواند به دادگاه صالح مراجعه نماید هر چند که توسعه صنعت اتمی هم ایجاب می‌کند که این زمان زمان گسترده‌ای نباشد حال آیا اساساً مرور زمانی در کنوانسیونهای بین‌المللی به رسمیت شناخته شده است یا خیر و آیا این مرور زمان بسته به نوع خسارات تفاوت می‌کند یا خیر؟ ۹- نکته آخر این است که نقش دولت در جبران این خسارت چیست؟

تحقیق حاضر به چهار فصل تقسیم می‌شود در فصل اول منابع مسئولیت اتمی که مشتمل بر کنوانسیونها و مقررات داخلی کشورهاست، بیان می‌شود در فصل دوم به بیان ماهیت این مسئولیت می‌پردازیم که در آغاز این فصل ابتدائاً کلیاتی در خصوص مبانی فقهی و کلاسیک مسئولیت بیان شده و در نهایت به بررسی مبنای برگزیده برای این مسئولیت می‌پردازیم با توجه به این که فصول آتی بر مبنای این فصل بنا نهاده شده است لذا این فصل از اهمیت شایانی برخوردار است در فصل سوم به بررسی ارکان مسئولیت اتمی می‌پردازیم و در فصل آخر به بررسی آثار مسئولیت . در پایان باید گفت که با توجه به گسترده بودن موضوع نیاز به بررسی دقیق تر

موضوع احساس می‌شود و هنوز به ابعاد زیادی از این مسئولیت پرداخته نشده است به همین جهت امید است این تلاش نقطه آغازی باشد برای تحقیقات جامع‌تر و کامل‌تر. علی‌رغم این که تلاش شد تحقیق حاضر عاری از ضعف و کاستی باشد اما در هر حال مانند هر تحقیق دیگر، از نقص و اشتباه مصون نبوده لذا راهنمایی‌های سروران گرامی مایه امتنان اینجانب خواهد بود.

فصل اول

منابع مسئولیت مدنی اتمی

مقدمه

با توجه به ویژگیهای خاص خسارت‌های ناشی از حوادث اتمی و برای جبران بهتر خسارت این گونه حوادث ابتدائاً دولتها به تصویب قوانینی در کشور خود مبادرت خود نمودند. محدوده سرزمینی خسارات گسترده بود و ممکن بود دولتها قوانین متفاوتی را در کشور خود تصویب نموده باشند و در جهت ایجاد سیستم هماهنگ جبران خسارت دولتها با همکاری سازمانهای بین‌المللی مثل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی (NEA) مبادرت به تصویب کنوانسیون‌های اتمی نمودند با توجه به این که در هر حوزه مسئولیت مدنی، ابتدائاً می‌بایست ابتدائاً به منابع آن مسئولیت پرداخت ما نیز ابتدائاً کنوانسیون‌های اتمی را بررسی نموده و سپس نگاه اجمالی نیز به قوانین داخلی دولتها که در این زمینه تصویب نموده‌اند خواهیم داشت البته لازم به ذکر است که ما در مباحث آتی نیز در به مقتضی مورد مقررات کنوانسیونها را بررسی خواهیم نمود.

گفتار اول - کنوانسیونهای بین‌المللی

از آنجائی که اثرات و خسارات ناشی از حوادث اتمی محدود به یک کشور نیست بلکه اثرات فرامرزی نیز دارد و میزان خسارت ناشی از حوادث اتمی بسیار زیاد است و

در نتیجه این وضعیت آثار حقوقی عمده ای هم در بردارد¹ و از سوی دیگر برای زیاندیدگان احتمالی هم مهم بود که نظام خاص در سطح بین المللی ابداع و ایجاد بشود تا قواعد عام حقوق مسئولیت مدنی را کنار گذاشته و جانشین آن شود، زیرا که این قواعد عام برای دعاوی جبران خسارت در مرزهای داخلی و خساراتهای فرامرزی مناسب نبودند. و تعیین دادگاه صالح و قانونی لازم الاجرا بر اساس قواعد عام مسئولیت مدنی بسیار مشکل می باشد. و دیگر اینکه قوانین مربوط به این موضوعات ممکن است به نحو قابل ملاحظه ای در نظامهای حقوقی مختلف متفاوت باشد. مثلاً بدون وجود قاعده تعیین کننده صلاحیت دادگاه، دعاوی جبران خسارت در مورد حادثه واحد ممکن است در دادگاههای چندین کشور اقامه شود که در نتیجه آثار و نتایج متفاوتی در هر دعوی حاصل شود. به علاوه حتی اگر زیان دیده در دعوی پیروز شود، ممکن است با موانع دیگری در اجرای حکم رو به رو شود، همانند موردی که اموال بهره بردار در کشور دیگری است، زیرا دادگاههای یک کشور براحتی و خودبخود احکام قضایی کشور دیگر را به رسمیت نمی شناسند².

به دلایل فوق در سازمانهای ذیربط تصمیم به انعقاد کنوانسیونهایی در این موضوع گرفته شد. ابتدا در سازمان همکاری اقتصادی اروپا (OECD) و هم چنین در آژانس بین المللی انرژی اتمی و جامعه انرژی اتمی اروپا در عرض چند سال دو کنوانسیون مهم در مورد مسئولیت مدنی اتمی به تصویب رسید و در سالهای بعد کنوانسیونها و

1- Norbert Pelzer, The Hazards Arising out of the Peaceful use of Nuclear Energy, centre for studies and Research in International Law and International Relations, Hague Academy of International Law, 1993, P. 212.

2-liability and Compensation for Nuclear Damage, first Edition , NEA/OECD, France, 1994, p. 41.

پروتکل های دیگری در تکمیل و اصلاح آن دو تصویب شد. عمده این اسناد عبارتند از:

۱- کنوانسیون پاریس در مورد مسئولیت شخص ثالث در زمینه انرژی اتمی ۱۹۶۰.

۲- کنوانسیون وین در مورد مسئولیت مدنی برای خسارت اتمی ۱۹۶۳

۳- کنوانسیون بروکسل در تکمیل کنوانسیون پاریس ۱۹۶۳

۴- پروتکل مشترک مربوط به اعمال کنوانسیون وین و کنوانسیون پاریس ۱۹۸۸

۵- کنوانسیون مربوط به تکمیل جبران خسارت اتمی ۱۹۹۷

۶- پروتکل اصلاح کنوانسیون وین ۱۹۹۷

۷- کنوانسیون مربوط به مسئولیت مدنی در زمینه حمل و نقل دریایی مواد اتمی

۱۹۷۱

۸- کنوانسیون مسئولیت مدنی بهره برداران کشتی های اتمی ۱۹۶۲

الف- کنوانسیون های پاریس و بروکسل

از تاریخ ۲۹ ژوئیه ۱۹۶۰ در کنوانسیون پاریس در مورد مسئولیت شخص ثالث در زمینه انرژی اتمی، در تحت توجهات آژانس انرژی اتمی سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD/NEA) و توسط اعضای همین سازمان در پاریس به تصویب رسید. این کنوانسیون یک کنوانسیون منطقه ای است چرا که علاوه بر اینکه توسط کشورهای اروپایی، آن هم کشورهای اروپایی غربی، منعقد شده است، از اصل هم فقط برای کشورهای اروپایی و اجرا در اروپا طراحی شده و مقصود این بوده است که تنها نسبت به کشورهای عضو OECD قابل اعمال باشد.

عضویت کنوانسیون پاریس برای تمام کشورهای عضو OECD آزاد است تا با یک الحاق ساده به آن بپیوندند و کشورهایی که عضو OECD نیستند در صورتی می‌توانند به این کنوانسیون ملحق شوند که همه کشورهای عضو کنوانسیون به اتفاق به این امر رضایت دهند (ماده ۲۱ کنوانسیون پاریس). در هر حال کنوانسیون پاریس یک کنوانسیون اروپایی است، و اعضای غیر اروپایی NEA حتی استرالیا، کانادا، ژاپن، کره، مکزیک، و ایالات متحده نیز عضو آن نیستند. از ۱۶ امضاء کننده اولیه کنوانسیون، ۱۳ امضاء کننده آن را تصویب کرده اند و یکسال بعد از به اجرا در آمدن آن دولت فنلاند و در سال ۲۰۰۰ دولت اسلونی (که عضو OECD نیست) هم به آن ملحق شدند. ۱۵ عضو این کنوانسیون عبارتند از: بلژیک، دانمارک، فنلاند، فرانسه، آلمان، یونان، ایتالیا، هلند، نروژ، پرتغال، اسپانیا، سوئد، اسلونی، ترکیه و بریتانیا.^۱

با توجه به کمبودهای موجود و ضرورت‌های که بعداً احساس شد، دولت‌ها دست به تکمیل و اصلاح کنوانسیون پاریس زدند. از جمله این کمبود و نقص‌ها مساله محدودیت مسئولیت بهره بردار بود، لذا دولت‌ها به فکر راه حلی برای این موضوع افتادند.

شش عضو اصلی جامعه انرژی اتمی اروپا (Euratom) امکان انعقاد کنوانسیون را در تکمیل کنوانسیون پاریس برای فراهم کردن و تهیه وجوهی اضافی و بیشتر توسط دولت‌های عضو برای جبران خسارت بررسی کردند. بعد از این که پیش نویس آن در سال ۱۹۶۲ تهیه شد، ابتکار عمل به دست آژانس انرژی اتمی سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD/ NEA) داده شد. سرانجام ۱۳ کشور امضاء کننده

1- Ibid, P.45

کنوانسیون پاریس، در ۱۳ ژانویه ۱۹۶۳ کنوانسیون تحت عنوان «کنوانسیون بروکسل در تکمیل کنوانسیون پاریس» در شهر بروکسل امضاء کردند. این کنوانسیون در حال حاضر ۱۱ عضو دارد. مهمترین مشخصه کنوانسیون بروکسل اصلاح و تکمیل نظام جبران خسارت از جهت تعیین و تهیه طرق دیگری برای افزودن بر مبلغ و میزان جبران خسارت است. این کنوانسیون یک نظام جبران خسارت سه مرحله ای ایجاد می کند.^۱ (ماده ۳ این کنوانسیون)

دو پروتکل دیگر در سالهای ۱۹۶۴ و ۱۹۸۲ تصویب شد که ناظر به کنوانسیون پاریس و بروکسل هستند. پروتکل ۱۹۶۴ نسبتاً مقررات کنوانسیون های پاریس و بروکسل را با مقررات کنوانسیون وین ۱۹۶۳ هماهنگ کرد. پروتکل ۱۹۸۲ واحد حساب حق برداشت ویژه (SDRS)^۲ صندوق بین المللی پول را تغییر داد و بعضی بهبودهای فنی جزئی را ایجاد کرد. به علاوه پروتکل اخیر با توجه به تاثیری که تورم بر ارزش واحد پول و نتیجتاً مبلغ جبران خسارت دارد، فاکتوری تعیین کرد که بر طبق آن مبلغ و میزان جبران خسارت افزایش می یابد. پروتکل ۱۹۸۲ در سال ۱۹۹۱ به اجرا در آمد.^۳

۱- رک: فصل چهارم، گفتار اول، قسمت الف.

۲- SDR علامت اختصاری عبارت «Special Drawing Rights» (حق برداشت ویژه) است. «SDR» یک واحد پول رایج نیست، بلکه یک واحد حسابداری است. صندوق بین المللی پول (International Monetary Fund (IMF)) در سال ۱۹۶۹ واحد SDR را ایجاد کرد. SDR یک واحد حسابداری برای IMF است به این صورت که صندوق بین المللی پول، سهم مشارکت اعضا در تأمین سرمایه صندوق و همچنین وامهایی را که به اعضا می دهد، براساس این واحد حساب، محاسبه می کند. SDR واحد حسابداری تعدادی دیگر از سازمانهای بین المللی از جمله بانک جهانی (WB) و IAEA و ENEA هم هست. رک:

<http://www.Latvianbanks.Com/banks/SDR>

<http://www.imf.org/external/np/exr/facts>

3=Norbert Pelzer(1973):«on Modernising the Paris Convention», in: Nuclear Law Bulletin, NEA / OECD. No:12

در مورد اختلافاتی که بین اعضاء در تفسیر این کنوانسیونها ممکن است پیش آید هر کدام از آنها مرجعی را برای حل اختلاف تعیین کرده اند. کنوانسیون پاریس در ماده ۱۷ مقرر می کند که هر اختلافی ناشی از تفسیر یا اعمال و اجرای کنوانسیون، بین دو یا چند عضو به وجود آید، توسط کمیته نظارت بررسی می شود و در صورتی که به طریق مسالمت آمیز حل نشود، بنا به درخواست کشور ذینفع، حل اختلاف به دیوانی که به موجب کنوانسیون در ۲۰ دسامبر ۱۹۵۷ برای کنترل ایمنی در زمینه انرژی اتمی تاسیس شده است، ارجاع می شود. این دیوان «دیوان اروپائی انرژی اتمی» نام دارد. کنوانسیون بروکسل در ماده ۱۷ در همان ابتدا دیوان اروپائی انرژی اتمی را مرجع حل اختلاف می داند و از کمیته نظارت نامی نمی برد و بدین وسیله تنها یک مرجع حل اختلاف تعیین می کند و لذا از این جهت هم کنوانسیون پاریس را تغییر داده است.

پس از این که در سال ۱۹۹۷ سازمان IAEA کنوانسیون وین را اصلاح کرد و هم چنین کنوانسیون جبران تکمیلی خسارت اتمی را تصویب کرد، کشورهای عضو کنوانسیون پاریس هم در صدد اصلاح فنی کنوانسیون پاریس بر آمدند. در سال ۲۰۰۲ اعضای کنوانسیون پاریس و بروکسل در مورد محدودیت جدیدی برای مسئولیت به توافق رسیدند. واحد پولی در این توافق بر اساس یورو تعیین شده است. میزان تأمین وجوه برای جبران خسارت در هر سه مرحله ای که در کنوانسیون بروکسل تعیین شده بود افزایش یافت و کل مبلغ جبران خسارت به ۱۵۰۰ میلیون یورو رسید.^۱

1- «Civil liability for Nuclear Damage», April, p. 2, see:
[http:// www.uic.Com.Au/nip70.htm](http://www.uic.Com.Au/nip70.htm) Nuclear law Bulletin , NEA/OECD, No. 70, 2002, PP. 68-69.